

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

XXXI. An Verum sit: mores five bonos fivemalos judicari magis electione,
quam actione

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

tenuis est prædita habitu vel acquisito vel infuso, aut propter vitiositatem illam quam peccatum originis dicunt nobiscum nato. Sed sæpè magis ad malum quàm ad verè bonum fertur voluntas (et si malum sub ratione boni velit:) ita serva est per accidens, quod *votum* potentia non perimit. Itaque & rectè dicitur vitiositate naturæ corrumpi voluntatem nostram, non verò essentiam ejus periri & aboleri. Præterea initio quidem (ante habitus acquisitionem) liberæ sunt nostræ voluntates, quod ad delectum boni & mali attinet, sed progressu ætatis, longa consuetudine (quæ altera natura est) & crebris actionibus devincuntur & mancipantur habitibus moribusque, & *ed* imbuuntur ita, ut postea liberum non sit, utrum vellis agere, sed in potestate sis acquisiti moris. Hinc fit, ut incontinentium ebriorumque voluntas crebritate actionum se ipsam mancipet: & nihilominus etiam tum dicitur quis agere *voluntarius*, id est, voluntariè, quia quisque sui moris voluntarius est faber.

XXXI.

An verum sit: Mores sive bonos sive malos judicari magis electione, quàm actione?

Distinguitur.

ARISTOTELES 3. Ethic. cap. 2. affirmat, mores magis ex electione quàm ex actionibus

nibus cognosci. Id hoc argumento in dubium vocari potest: Actiones sunt evidentiores, ut actio fortitudinis aliorum oculis subicitur. Electio verò sive boni sive mali interior est, nec ita patet sensui: Ergo mores boni sunt an mali, magis judicantur hominum actionibus, quàm electione. Sed responde-
 ri potest dupliciter per distinctionem: Primum distinguendum inter iudicium sensus, quod est incertius: & rationis, quod est firmitus & certius. Actiones ex virtute eò laudantur, quòd ex electione fiant: Ergo & mores. Mores quidem ex actionibus cognoscuntur, ut arbor ex fructu: sed cognitio arboris ex fructu certior est: Cognitio seu iudicium morum ex actionibus potest fallere. Id ostendunt hypocritæ, qui externis actionibus sæpè decipiunt simpliciores in primis: Imò aliquando nullum esse morum ex actionibus iudicium hinc patet, quòd interdum quispiam nihil agat. Deinde dicendum est: de moribus iudicari per actiones à posteriori, seu signo, seu effecto, sed ex electione iudicium esse à priori, seu causa.

Object.

Solutio.

XXXII.

An appetitus natura & noster aliquando

sit inanis?

Distinguitur.

V

Cum

pis & mulis natura suo fine omninò frustra-
 tur. Itaq; assumptio non est simpliciter dan-
 da. Talpæ enim prodest ut habeat *πεπιρωμέ-
 νος* imperfectos (intra palpebras clausos) ocu-
 los, quia victura est in terra interiore, quam
 perpetuò fodit, ubi oculorum nullus usus,
 qui etiam ibi aperti pulvere læderentur: vel
 dati sunt oculi talpæ imperfecti ad fugiendū
 quod visui & vitæ ejus nocet: seu ut occurren-
 tem fortè lucem ipsi perniciosam, cum supra
 terram est, cum patris, nativis, salutaribus la-
 tebris commutet illico, ut ait Scaliger. Se-
 cundò Aristoteles in 1. magnorum Ethico-
 rum, & in 3. Nicomach. ait: *ἡ βούλησις* potest ef-
 fe *ἀδυνατόν*: Voluntas est quandoque eorum
 quæ fieri nequeant. Quoties enim cupimus
 quæ nullo modo fieri possunt? Quàm multi
 sunt, qui exoptant sibi loculos Fortunati, aut
 Gygis annulum? Ergo appetitus noster sæpè
 est vanus. Respondeo per distinctionem *ἑπέ-
 ξεως* seu appetitus. Alius est non directus ra-
 tione, seu destitutus ratione & electione. Hic
 quia imperfectus & vergus est, fertur sæpè ad
 ea quæ fieri non possunt. De hoc igitur con-
 cedo totum, id est, talis appetitus verè est in-
 anis. Alius est conjunctus cum recta ratione
 & electione: is nihil potest velle, nisi quod
 intellectus intelligit, nec frustratur suo fine:
 Quia nemo cum ratione deligit, quæ fieri
 neque-

CUM appetitio interdū excidat sine suo, & possimus velle & appetere non entia, & quæ esse non possunt (ut potest aliquis velle se Deum esse) non immeritò quæritur, an Aristoteles 1. Ethic. cap. 2. rectè dixerit, appetitum nō esse inanem. Sic igitur argumentor primò: Si appetitus aliquando, & quidem sæpè, non potest suam finem consequi, non potest dici in universam, vanam eum non esse & inanem. Sed primum. Secundum igitur. Assumptum probatur inductione exemplorum. 1. Lapidis propensionem quidem habent ad casum deorsum, sed in ædificiis sursum detinentur. 2. Talpæ habent cavum oculorum, quin & ipsos oculos, sed oculos palpebris, quibus nunquam uti possunt: quare natura videtur frustra hæc produxisse. 3. Mulæ uterum habent, cum tamen raro pariunt. Resp. 1. concedo, appetitum naturæ interdum esse inanem propter accidens aliquod. Sic lapides, sic bruta sine suo frustrantur *κατὰ συμβεχθὸς*, per accidens, ut impedita ab externa aliqua causa vel materia: quo impedimento sublato sine suo potiuntur. 2. Sic natura postquam delineavit oculos in talpis, debilitate temperamentis & spiritus impediturne possit eos perficere. 3. Sic quòd mulæ raro pariunt, fit propter defectum materiae menstrui sanguinis. 4. Nec tamen in tal-

1. Arg.

Resp.

quæ & malis
ut. Ita
la. Talpæ
imperfecte
las, quia v
perpetuè
quæritur in
sunt sine
quod visum
tem forte
veram e
tebris e
cundò
tura, &
se ad
quæ fin
quæ nu
lant, q
Gygis
est ven
esse se
tionem
quia
ea qu
cedo
anis.
& ele
intelle
Quia

p. 13

nequeunt. Intelligendus igitur hic locus Aristotelis, quo dicit: Si omnia propter aliud optaremus, vana esset nostra appetitio: de βουλῆσι seu appetitu rationali, non de ὀτιδιμῆ (cupiditate) aut θυμῷ (ira). Hæc βέλησις est ὀφεισὶς κατὰ βουλῆς & ἐκ ἀντιβουλεύσεως Aristoteli & Alexandro Aphrodisiensi.

XXXIII.

Patiens injuriam, patiaturne volens, an nolens?

Ex 5. Ethicorum.

Distinguitur.

AD hanc quæstionem explicandam opus est distinctione. Ut facere injustum, seu nocere alteri contingit dupliciter. 1. Per se: ut si quis sciens & prudens seu consulto alium contra voluntatem offendit. 2. Per accidens: ut si quis ex ignorantia alium lædit, nesciens, nec existimans se lædere: Sic pati injustum fit dupliciter. 1. Per se: ut si quis scit se offendi. 2. Per accidens: ut si quis ignorat se lædi, vel cupit satisfacere suæ affectioni, quo fit, ut ipsi noceatur. Talis est incontinentes, qui ut ὀτιδιμῆν seu libidinem animi sui expleat, volens patitur, seu permittit se exspoliari à meretricula. Nunc igitur strictim ad quæstionem respondeo: Nullus qui per se patitur injustum, patitur volens. Et nemo patitur injuriam volens, nisi per accidens. Non est